

Лисенко А.М.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування,
Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кропивницький

МЕТОДИ ЕКСПЕРТНОЇ ОЦІНКИ В ЕКОНОМІЧНОМУ ПРОГНОЗУВАННІ ТА УПРАВЛІННІ ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

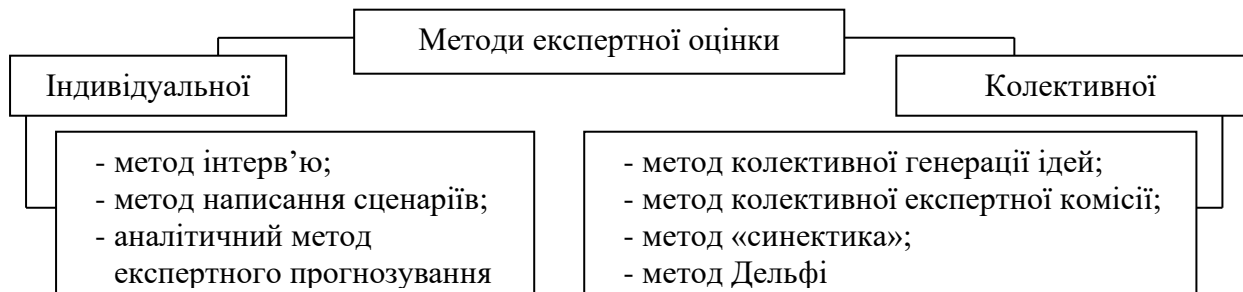
В управлінні діяльністю суб'єктів господарювання, а також на етапах прийняття рішень на мезо- та макроекономічному рівнях часто виникають ситуації, при вирішенні яких інформація, необхідна для прогнозування, є обмеженою. У таких обставинах особливої важливості набуває системний підхід до вирішення проблеми та здійснюване з урахуванням такого підходу прогнозування подальшого розвитку подій, у рамках якого забезпечується зниження рівня невизначеності та підвищення обґрунтованості рішень.

Зокрема, системний підхід забезпечує виокремлення основних стадій процесу розробки рішень в управлінні господарською діяльністю (їх підготовку, прийняття, реалізацію), узагальнення видів прогнозів (макро- й мікроекономічні; коротко-, середньо- та довготермінові; соціальні; економічні; науково-технічні та інші), ознак їхньої класифікації (за об'єктами прогнозування, горизонтом, масштабом), найбільш часто використовуваних методів планування й прогнозування (нормативний, факторний, розрахунково-аналітичний, економіко-математичний, програмно-цільовий), а також етапів економіко-математичного моделювання (збір інформації, її систематизація для побудови моделі; пошук форми зв'язку між результативним показником та факторами, відбір чинників впливу; побудова моделі й оцінка її відповідності ситуації; проведення необхідних обчислень та розробка варіантів рішень) [1]. Водночас, ефективне управління господарською діяльністю не можливе без залучення експертів до вирішення ключових проблем, прогнозування базових потреб та тенденцій розвитку.

Якісний прогноз формується на основі опитування експертів, у ролі яких можуть виступати керівники кращих підприємств конкретної галузі економіки, провідні фахівці, зовнішні консультанти тощо. Залежно від умов, що склалися, та мети прогнозування використовуються різноманітні форми опитувань: індивідуальні або групові, усні чи письмові, очні або «заочні», анонімні чи відкриті.

Галушак М.П., Галушак О.Я., Кужда Т.І. зазначили, що «сутність експертних оцінок полягає в проведенні експертами інтуїтивного аналізу проблеми з кількісною оцінкою суджень і формальним опрацюванням результатів. Отримана в результаті узагальнена думка приймається як вирішення проблеми (прогноз)» [2, с. 25-26].

При формуванні варіантів рішень та прогнозуванні розвитку подій в умовах невизначеності економічно виправданим є використання методів експертної оцінки, які ґрунтуються на досвіді, знаннях, інтуїції одного експерта (індивідуальні експертні оцінки) або ж групи фахівців (колективні (групові) експертні оцінки) (рис.1).

Рис. 1. Базові методи експертної оцінки, які можуть бути використані в економічному прогнозуванні*

* - систематизовано автором на підставі [2, с. 25-54]

Водночас, Олексієнко Р.Ю. та Донець А.О. пропонують розширювати спектр методів експертного оцінювання та використовувати у процесі прогнозування такі кількісні методи: перевірка узгодженості думок експертів з урахуванням коефіцієнтів рангової кореляції Спірмена і Кендала; перевірка узгодженості думок експертів з урахуванням коефіцієнта конкордації; графічна інтерпретація результатів проведеної експертизи з урахуванням функцій належності; еталонні бальні оцінки; узгодження ранжувань; аналіз ієрархій; попарні зіставлення; багатовимірне ранжування об'єктів; надання переваг [3].

Використання різних методів експертної оцінки та порівняння отриманих результатів дає можливість побудувати ширше уявлення про майбутній стан об'єктів прогнозування. Особливо ефективним є застосування цих методів при відсутності достатньої інформації про об'єкти прогнозування, в умовах невизначеності, в екстремальних ситуаціях. Інтуїтивно-логічний аналіз проблеми й кількісна оцінка суджень слугують основою для узагальнення результатів, розробки на цій основі якісних прогнозів та прийняття ефективних рішень.

Список використаних джерел

1. Лисенко А.М. Прогнозування, планування та моделювання в системі розробки рішень в аналізі, аудиті та оподаткуванні. *Економіка та суспільство*, 2023. Вип. 51. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-54>
2. Галушак М.П., Галушак О.Я., Кужда Т.І. Прогнозування соціально-економічних процесів: навчальний посібник для економічних спеціальностей. Тернопіль: ФОП Паляниця, 2021. 160 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/5198>
3. Олексієнко Р.Ю., Донець А.О. Місце експертної оцінки у прийнятті управлінських рішень. *Економіка та суспільство*, 2021. Вип. 26. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-59>